

Krajíc chleba.

Francouzsky od Fr. Coppée.

Mladý vévoda z Hardimont trávil již po nějakou dobu v lázních aixských v Savojsku. Pročítaje po snídání zběžně došlé noviny, našel v nich zprávu o nešťastné porážce u Reichshoffenu.

Vyprázdniv ještě sklenici chartreusu, dal svému komorníku rozkaz, aby ihned upravil zavazadla. Za dvě hodiny na to ujížděl rychlíkem k Paříži, aby vstoupil co do brovolník k některému pluku řadovému.

Vévoda z Hardimont pocházel z rodiny, jejíž mnozí členové krváceli a zemřeli pro vlast. Bylo tedy zcela přirozeno, že devatenáctiletému mladému vévodovi vstoupila krev k hlavě, když zvěděl, že Francouzové prohráli bitvu a to na vlastním svém území! Pocit této urážky učinil na něho mocný dojem.

Po krutých porážkách, jež stihly Francii, přibyl vévoda Henri de Hardimont, člen klubu Jokeyů, nyní prostý vojín třetího pluku, patřícího ku sboru Vinoy, počátkem měsíce listopadu 1870 do Paříže.

Jeho setnina tvořila hlavní stráž před hradbou Hautes-Bruyères, posice to na rychlo opevněné, již chránila děla z pevnůstky Bicetre.

Krajina tato byla daleko široko pusta. U jedné cesty, osázené stromovím, stála malá, opuštěná hospůdka, již vojáci zabrali jakčto přístřeší.

Před několika málo dny byla v těchto místech srážka; střely z mitrailles spřerázely mnohé stromky a na jiných zanechaly stopy, bílé jizvy na kůře.

Pohled na hospůdku samu vzbuzoval hrůzu: ve střeše byla značná díra, způsobená ranou z granátu, a červené zdi jakoby natřeny byly krví. Besídka byla prázdná; na síťovém jejím pletení ležela převálena "hra v soudky", houpačka se svými navlhými provazy větrem pohybována vrzala a nápis nade dveřmi: "Cabinet de société, — Absinth — Vermouth — Vin a 60 cent de litre" — taktéž byl poškozen. Pod nápisem tímto byl vymalován králík a pod tímto dvě taga z kulečnicku, jednoduchou páskou křížem svázaná.

Vše to připomínalo, s jakousi krutou ironií, veselost panující zde v neděli a ve svátek za dnů dřívějších.

Černá, hustá mračna přeháněla se jakoby rozhněvána.

U dveří hospůdky stál mladý vévoda, nepohnut, chasspotku na rameni, kepi stlačené ke tváři, skřehlé ruce v kapsách červených svých spodků, zimou se třesa.

Jakožto člen poražené armády oddal se trudným svým snům a bolestným zrakem pozoroval řadu kopců, v husté mlze zastřených, odkud občasné zahučela rána a se

ukázal bělavý kotouč dýmu z děla Kruppova.

Najednou pocítil, že má hlad.

Sáhnul do torby a vyndal z ní slušný kus chleba — komisárku; nemaje nože, jež byl ztratil, ukousl kousek a pomalu jedl. Avšak již po několika soustech měl toho dost; chléb byl tvrdý a měl při chuť přichořklou. "Zalíbí-li se intendanci, budeme zejtra podělení chlebem čerstvým. Jak jest opravdu někdy obtížným to vojenské řemeslo. Před nedávnem ještě pochutnával sobě, sedě u okna v "Gafé Anglais", na snídání, na kotletkách, a jiných lahůdkách. Vrehtí číšník, znající jeho zvyklosti, opatrně před něho postavil láhev toho nejlepšího starého ochlazeného vína, jimž dobrá sousta zapíjel. To byly jiné časy a těžko by si zvykl na bídný tento chléb. Žpropadně!"

Tak rozvažoval. Konečně ho přešla trpělivost: mrštil zbytkem svého chleba do bláta.

V tomtéž okamžiku vycházel z hospůdky voják; šel přímo k pohoznému chlebu, sehnul se a zdvihl jej. Popošel několik kroků, otřel chléb rukávem a lhtavě ho pojídal.

Henri de Hardimont se nad svým jednáním nemálo zastyděl. S útrpností pozoroval chudáka, na němž patrně bylo viděti, že jest při dobré chuti.

Byl to mladík velký, vytáhlý, ale méně hezky rostlý. Pod nosem měl chatrný vousek a oči zimničně rozehvěné. Byl tak hubený, že lopatky pod ošumělým pláštěm tvořily hrb.

"Máš hlad, kamaráde?" tázal se Hardimont, přiblíživ se k vojákově.

"Jak vidíš," odpověděl voják, "mám."

"Odpusť mi. Kdybych byl věděl, že ti udělám radost, nebyl bych ten chléb zahodil."

"To nevadí," odpověděl voják. "Nejsem tak vybíravým."

"Vím, že jsem nejednal dobře," pravil mladý kavalír; "vím to a dělám si proto výčitky. Nerad bych, abys měl o mně špatné mínění. Ale počkej, mám dobrý, starý koňak: zapijeme to."

"Voják měl také už dojedáno. Udělali po doušku kořalky a známost byla hotova.

"Jak se jmenuješ?" tázal se voják vévody.

"Hardimont," odpověděl vévoda, "a ty?"

"Jan-Victor. Tak mi také říkají u setniny . . . Přicházím právě z nemocnice. U Chatilonu jsem byl raněn . . ."

Přišel jsem do nemocnice. Ah! Tam bylo dobře. Polévka z koňského masa byla dobrá. Ale já byl jen lehce raněn; proto mne velitel lazaretu brzy propustil; ale pro mne bylo hůře; hladověl jsem znovu. Kamaráde, věř mi nebo nevěř, ale jak mne vidíš, já mám stále po celý svůj život hlad."

Labužníka, jakým byl vévoda z Hardimontu, jenž právě v tomto

okamžiku pohřešoval kuchyň z Café Anglais, řeč tato nesmírně dojala; pozoroval svého soudruha s nemalým udivením.

Voják trpce se pousmál, ukázal svoje vyhladovělé, vlčí zuby, bílé jako křída.

Viděl také, že si získal důvěru svého kamaráda, v němž poznával člověka zajisté šťastného a bohatého . . .

"Počkejte," pravil, přestávaje mu pojednou tykati, "projděme se se trochu, abychom se zahřáli. Povím vám něco, co jste posud zajisté nikdy nezaslechl. Jmenuju se Jean-Victor; Jean Victor zcela krátce; jsem nalezcem a nejlepší upomínka z mého mládí jest ona, když jsem byl v siročinci. V ložnici měli jsme malé postýlky a na nich bílé prádlo. Hrávali jsme si v zahradě pod vysokými stromy. Naší opatrovníci byla dobrá jedna sestra, mladistvá, bledá jako svíčka—zemřela chudák na souchotě. Já byl jejím miláčkem a raději jsem se procházel s ní, nežli abych si byl hrál s ostatními dětmi. Táhlá mne k sobě, hladíc moji tvář svou hubenou a teplou rukou . . .

Když mi bylo dvanáct let, bylo to hned po prvním přijímání, nastala bída s nouzí. Správa sirotčince dala mne do učení, ku pletáři slaměných židlí na předměstí St. Jacques. Víte zajisté, že to není žádné řemeslo; není také možno vydělati při tom na živobytí; proto také nemůže mistr dostati nikoho do učení nežli chudé děti z ústavu slepých nebo ze sirotčince. Zde jsem počal trpěti hlad. Mistr i mistrová — dva staří Limousinové — zahynuli úkladnou vraždou — byli hrozní lakomci; chleba, jehož nám ukrojili malý kousek, zůstal celou dobu uzamčen. A což teprve při večeři! To jste měl viděti tu starou, s jejím černým čepcem, když nám dávala polévku: nabírajíc velkou lžící z hrnce, vzdychala . . . Druzí dva učedníci, slepci, byli méně nešťastní nežli já; nedala jim sice více nežli mně, ale aspoň neviděli vyčítavé pohledy, když talíř podávala . . . Vidíte, jak jsem byl nešťasten, jsa už tenkrát při dobrém apetitu. Mohu za to? . . . Tři roky jsem byl v učení a stále jsem hladověl . . . Tři celé roky! A řemeslu tomu přec možno naučiti se za jeden měsíc! Arci nemůže správa všecko věděti a ani netuší, jak jsou její děti využitkovány . . .

Byl jste udiven, když jste mne viděl zdvihati chleba z bláta! Jsem tomu zvyklý; nashbíral jsem se dosti kůrek na smetišti. A byly-li tuze tvrdé, máčel jsem si je v noci v umývadle . . . Někdy jsem pochodil arci dobře, nesmím to zamlčet, byla to někdy slušná kůrčička, jaké zahazují kluci po chodníkách, když jdou ze školy. Hleděl jsem zabrousiti v ta místa, když jsem někam byl poslán . . .

Když učení bylo ukončeno, stal jsem se tovaryšem řemesla, které nedovede člověka nživiti. Maje chuť ku práci, obrátil jsem se jinam. Brzy jsem přisluhoval zed-

níkům, brzy zase jsem byl poma- hačem ve skladišti, lázeňském a bůh ví, čím ještě. Dnes nedostávalo se práce, jindy zase jsem přišel o místo, z něhož mne vytlačil jiný . . . Krátce, nenajedl jsem se nikdy do syta. Ve svém hněvu jsem šel jednou kolem pekařského krámu. Lákalo mne to. Avšak na štěstí jsem si vzpomněl na svou dobrou sestru ze sirotčince, která často mi připomínala, abych byl vždy hodným a poctivým; domníval jsem se cítiti na své tváři teplotu její ruku . . . Odolal jsem. Když mi bylo osmnácte roků, dal jsem se na vojnu . . .

Víte dobře, jako já, že má voják sotva kdy dost. Leží a hladoví! . . . Vidíte, že vás nepřelhávám, když jsem řekl, že jsem měl stále, ustavičně hlad!

Mladý vévoda, jenž měl dobré srdce, cítil se touto řečí hluboce dojatým; mluvil to člověk, jako on, voják, jenž nyní mu byl rovným.

Večerní vítr usušil mu dvě velké slzy, jež na okamžik oči mu byly zakalily.

"Jeane Victore", pravil, přestávaje jaksi z jemnocitu tykati nalezcenci, "přežijeme-li oba hroznou tuto válku, shledáme se zajisté a já doufám, že se vám budu moci státi užitečným. V tomto okamžiku na předních strážích arci nemáme jiného pekaře nežli obyčejnou naši porci; ale moje dávka je pro malý můj apetit dvojnásob velká; — ujednáno, není-liž pravda? rozdělíme se po kamarádsku." Podali si ruce a stisknutí to bylo vřelé a upřímné.

Zatím se přiblížila noc, a unaveni jak byli od hlídek a pochůzek, odebrali se oba vojínové do světnice, v níž leželo asi dvanácte druhých na slámě. Oba ulehli vedle sebe a brzo tvrdě usnuli. Jean Victor, pocítil hlad, okolo půlnoci se probudil.

Vítr mezitím rozehnal mraky, obloha se vyjasnila a měsíc, prodravší se děrou ve střeše do hospůdky, osvětlil bledou a krásnou tvář mladého vévody, dřímajícího jako Endymion. Jean Victor byl posud ještě dojatý laskavostí svého kamaráda, jež s dobrosrdečnou zbožností pozoroval, když velitel stráže otevřel dveře a volal pět mužů, již předem už byli ustanoveni, aby vystřídali hlídky. Vévoda také sice k nim patřil, ale když voláno jeho jméno, nevstával.

"Hardimonte, vzhůru!" opakoval poddůstojník.

"Dovolíte-li, pane šikovateli," pravil Jean Victor vstávaje, "půjdu za něho. Spí tak krásně . . . a jsme kamarádi."

"Když chceš?"

Pět mužů odešlo; chrapot počal znovu.

Avšak uplynulo sotva půl hodiny, když padly rány z ručnic a nocí se rozléhaly.

V okamžiku bylo vše na nohou.